

SABAHETA GAČANIN
(Sarajevo)

SAKINAMA KAO POETSKA FORMA
DIVANSKE KNJIŽEVNOSTI:
SAKINAMA ZEKERIJJAA SUKKERIJE

U znak zahvalnosti posvećujem ovaj rad prof. dr. Fehimu Nametku koji je svojom nesebičnom podrškom i pomoći doprinio mom naučnom usmjerenju u oblasti istraživanja kulturne baštine Bošnjaka na orijentalnim jezicima.

FORMA I TEMATIKA SAKINAMA

*Sakinama*¹ pripada poetskoj vrsti u kojoj je tema piće, u stvarnom ili metaforičkom značenju, a kao termin, odnosi se na poetsku formu mesneviye, pretežno pisane u mutekarib metru, čiji sadržaj su savjeti, obraćanje šejhu (koji je naslovljen kao krčmar), podsjećanje na smrt i prolaznost života i svijeta, mudrost i upute.²

Semantika lekseme *sāqī*, pored denotativnog značenja (onaj koji daje vodu, onaj koji otklanja žeđ, onaj koji daje piće ili čašu³, onaj koji daje i toči piće

¹ *Sakinama* je etimološki arapsko-perzijska kovanica. Arapska riječ *sāqī* (korijen s q y) znači onaj koji napaja, natapa; peharnik, vinotoča, krčmar (T. Muftić, Arapsko-bosanski rječnik, El-Kalem, Sarajevo 19, 658). *Nāma*, riječ perzijskog porijekla, znači pismo koje se piše različitim povodima, a znači i knjiga (npr. *Esrarnama*, *Merzebannama*, *Ferhadnama*). Ima značenje i povelje, brošure, potvrde, zvaničnog dokumenta (npr. *vekaletnama*, *šhadetnama*, *kanunnama*), zapovijedi iranskih šahova i sl. U semantici ima i hagiografske elemente, npr. *Šahnama*, *Suleymannama*, *Selimnama* i dr. (Ali Akbar Dehoda, *Logatnama* CD-II. Mo'assasa-ye entešarat va čap-e Danešgah-e Tehran, natuknica *nāmah*).

² Dr. Mohammad Mo'in, *Farhang-e farsi* II, Tehran 1377. (š.h.), 1802.

³ Prema istočnim tradicijama čaša se ne stavlja na sofru, nego se daje iz ruke u ruku (Ali Akbar Dehoda, *Logatnama* CD-II, natuknica *qadah*. Mo'assasa-ye entešarat va čap-e Danešgah-e Tehran).

onima koji piju, peharnik kod vladara), obuhvata i konotativno značenje, sufijske provenijencije, koje je u ovom radu od ključnog značaja. Metaforičko značenje lekseme *sāqī* se odnosi na onog koji daje obilje, koji doseže do blagodati tajnog znanja, osobu koja oživljava srca ljudi, odnosno šejha. Ova simbolika riječi *sāqī* može se objasniti metaforičkom interpretacijom *haqīqata* (Zbilje), tajnog i skrivenog znanja koje običnim ljudima nije dostupno niti shvatljivo, pa je *sāqī* savršeni vodič (*pīr-i kāmīl*, *muršīd-i mukammal*) koji oživljava srca običnih ljudi i svojih učenika (*murīda*) istinskom spoznajom. Vjerovatno su u vezi s ovim pomaknutim značenjem riječi *sāqī* i pseudonimi jednog broja pjesnika Irana.

Kao što je već navedeno, sakiname su pisane u mutekarib metru – fa‘ūlun/fa‘ūlun, fa‘ūlun/fa‘ūl. (mada je moguće pronaći i druge metre), u formi mesneviye⁴, rjeđe u formi terkib-i benda, terdži-i benda⁵ i kaside⁶, obično naslovljena kao sakinama već u prva dva bejta ili se pjesnik izravno obraća krčmaru (*sāqī*).

Iako je osnovna tema terkib-i benda tužbalica, u toj formi sakiname su pisali: Fagfur Geylāni, Hakim Šifāyī, Nef‘ī, Kelim itd. U formi terdži-i benda su pisali Fahrūddin ‘Irāqī, Kemaluddin Vahšī Bāfqī, Mirza Ebū Turāb, Ahmed Dā‘ī, Šejh Galīb, Iṣreti Mustafa, Belīg i drugi. Sakiname sa uvodima tipičnim za kaside pisali su Fehīm-i Kadīm, Dilsūz i dr.

U klasičnoj arapskoj, perzijskoj i turskoj poeziji česti motivi bivale su pijanke, zabave, svirke i recitiranja poezije, gdje je nezaobilazna uloga onog koji daje piće (*sāqī*) – u bilo kojem smislu. Općenito gledajući, sakiname pjevaju o krčmaru, piću, krčazima, sijelima na kojima kruži čaša, o voljenoj osobi, godišnjim dobima, jelima i gozbama. obraćajući se krčmaru ili pjevaču (*muğannī*), pjesnik je kroz poetsku formu sakiname stoljećima iznosio svoje stavove o ljudima i svijetu, njegovoj nestalnosti i prolaznosti, o bijegu iz ruševina ovog svijeta u prostor prosvijetljenosti (duhovnosti)⁷. Sakiname, gdje se pjesnik obraća pjevaču, uglavnom, bave se ovosvjetskim temama; takva je sva predislamska arapska poezija. Lekseme vezane za vinsku poeziju

⁴ Veoma popularna pjesnička forma, nastala u perzijskoj književnosti, čija je osobitost da svaki bejt ima svoju rimu. Tako su mesneviye podesne za dugačke pripovijesti (hikaje), epove (destane), sakiname, šehrengize, kao i moralno-didaktičke pjesme. Mesneviye, općenito, imaju ustaljenu strukturu: na početku tevhid, munadžat, nat, a nakon toga, ako postoji, ime onoga kome je posvećena pjesma, zatim povod pisanja djela, glavna tema, na kraju dolazi dova i datum kad je djelo napisano. Vidi u: F. Nametak, *Divanska književnost Bošnjaka*, Sarajevo 1997, 20.

⁵ Terkib-i bend je pjesnička forma u kojoj se ponavlja jedna strofa kao refren koji predstavlja vezu (bend) između strofa i čini pjesmu cjelovitom. Terdži-i bend je pjesma sastavljena od strofa povezanih jednim zajedničkim stihom koji se nalazi na kraju svake strofe.

⁶ Kasida je prigodna pjesma (panegirična, satirična, poučna i dr.), obično, od 30-tak bejtova (pa i više) koji se međusobno rimuju; rimuju prvi i drugi polustih, zatim drugi sa četvrtim itd.

⁷ E. J. W. Gibb, *A History of Ottoman Poetry II*, London 1967, 325.

mey, bade, saqi, bazm, qadeh, mutrib i slične koristile su se u svom denotativnom značenju.

Sakiname, koje isključivo imaju mističko značenje i vezuju se za različita tesavufska osjećanja i promišljanja, koja su oslobođena materijalnog i gdje riječi krčmar, mejhana, čaša i piće imaju metaforičko značenje, vuku svoje porijeklo iz perzijske poezije⁸.

Već u 11. st. u perzijskoj sufijskoj poeziji koristi se poseban kod, koji u komunikacijskom kanalu pjesnik – slušatelj/čitatelj nosi i subjektivnu dimenziju razumijevanja tih simbola. Intenziviranim korištenjem tih simbola u sufijskoj poeziji, kao i kroz različite sufijske risale i knjige, dolazi do populariziranja metaforiziranih riječi koje, uslovno rečeno, poprimaju dimenziju objektivnog, tj. dolazi do ustaljenosti i prerastanja određenih riječi u termine. Većina historičara sufijske književnosti smatra da je pod utjecajem poetske ljubavno-tesavufske perzijske škole do 12 st. ovaj jezički kod dostigao svoje savršenstvo, te ušao u široku upotrebu⁹.

U registru sufijske poezije u istom rangu sa grupom riječi koje se vezuju za krčmu i vino nalazimo u konotativnom, specificiranom značenju i karakterističnu grupu riječi koje se vezuju za ljubav i zaljubljenost, a odnose se na voljenu i njenu ljepotu (soluf, lice, obraz, oko, kosa, usna, ben i drugo) i poprimile su značenje termina u sufijskoj poeziji¹⁰. Naime, slijedom asocijacija, vino i pijanstvo ukazuju na zaljubljenog, kojem je krčmar utjeha i daje mu ili dolijeva vino u čašu, a zamamno oko ljubljenog opija zaljubljenog baš kao što i vino opija.

Pitanje upotrebe mističkog jezika i terminologije je pitanje koje uključuje u sebe i teoriju interpretacije sufijskih pogleda na svijet, budući da je funkcija jezika da u prenesenom smislu iznese vjerovanje i iskustva sufija. S obzirom na njegovu simboliku i preciznu semantiku, klasični tesavufski jezik možemo posmatrati kao posebnu vrstu jezičkog specifikuma (registar sufijske poezije).

HISTORIJSKI RAZVITAK SAKINAMA

Svojim nastankom sakinama se naslanja na arapsku vinsku poeziju još iz predislamskog perioda po kojoj su bili čuveni arapski pjesnici, kao što je pustinjski pjesnik 'Anṭara b. Šaddād, Ṭarafa b. 'Abd al-Bakrī, 'Adīb. Zayd, svi iz VI st. i drugi brojni pjesnici. Ta tradicija je nastavljena i poslije, pa je tako u VIII st. najpoznatiji pjesnik vinske poezije Abū Nuwās, u IX st. Ibn-ul Mu'tazz (IX st), još kasnije Ibn al-Farad i drugi.

Kao u arapskoj, i u perzijskoj književnoj tradiciji stoljećima su se pisali hvalospjevi piću. Još u vrijeme Sasanida dvorska poezija, čija je osnovna tema

⁸ Perzijanac Hakīm Pertevī (u. 941.), prvi je pjesnik u čijoj se poeziji spominje vino u metaforičkom poimanju, kojim se opijajući traži pomoć od pira (šejh) da skine zator vremena i tako otkloni mu tugu i brigu.

⁹ Gibb, *nav. djelo*, 295-313.

¹⁰ Nasrollah Porḡavadi, *Can Esintisi – İslam'da Şiir Metafiziği*, İnsan Yayınları, İrfan Dizisi, İstanbul 1998., 133.

piće (*may*, *bāde* i *mul*) i njegove slasti, bila je omiljena među ljubiteljima poezije¹¹. Vremenom, ulazeći u krug islamske civilizacije, Perzijanci stojeći pred jasnim zabranama pića u islamu i ushićeni vjerskim preobražajem prestaju jedno vrijeme pisati vinsku poeziju. Međutim, u dužim kasidama¹² i dalje ostaju aluzije na vino, pa čak i u gazelima i to osobito među pjesnicima koji su živjeli na dvorovima Gaznevida, gdje se ova vrsta poezije njevala zajedno sa poezijom koja je uzdizala nacionalno biće i tradiciju Iranaca. Pjesnici kao Rūdekī, Beššār Mergozi, Unsurī, Ferruhī Sistānī, Mīnučihri i drugi opisivali su vino kroz poetske forme kasida i kit'i¹³.

Smatra se da je horosanska tesavvufska poetska škola imala ogromni utjecaj na klasičnu poetiku općenito, kao i na poeziju sa sufijskom vrstom motiva¹⁴, a poslije i na klasičnu osmansku poeziju, gdje sakinama ima već svoju ustaljenu formu i sadržaj.

Interesantni su simboli u poeziji pjesnika Dekikija (10 st.); on pjeva o vinu, zoroastrovskim predanjima i tradiciji, kao i starom magu (*pīr-i mugān*), vlasniku krčme, no književni historičari ne mogu da se slože u tome da li je to samo sufijska simbolika ili je to pjesnikova naklonost Zoroastrovom učenju. Međutim, bilo kako bilo, kako su sakiname na čelu sa starim magom ulazile u živote pjesnika mističke orijentacije, a tako u tekije i tesavvufske krugove, one postepeno preuzimaju simboliku sufijske inspiracije i poprimaju potpuno nova značenja. Mula 'Abdunnebiyy Fahrūzemān Qazvīnī¹⁵ bilježi da je prvi pjesnik koji koristio ovu vrstu motiva u tesavvufskoj interpretaciji Nizāmī Genḡevī (u. 599/1203.), a potom Emīr Husrev Dihlevī (u. 725/1325. godine). U Nizamijevom djelu *Hamsa*¹⁶, u prvom dijelu poeme *Iskendername*, koji

¹¹ Vidjeti u: Bećir Džaka, *Historija perzijske književnosti: od nastanka do kraja 15. vijeka*, Sarajevo 1997.

¹² Rudeki (oko 860-940) u kasidi *Madar-e may* opisuje tehnologiju pripremanja vina, vrste grožđa, gozbe i prisutne sa takvim detaljima kakvi se rijetko nalaze u poeziji Istoka: Džaka, *nav. djelo*, 82.

¹³ Vidi: B. Džaka, *nav. djelo*.

¹⁴ Tokom 9. i 10. st. termin *sekr* (pijanstvo) i njegov antinom *sahv* (trijeznost) bili su tema rasprava među sufijskim prvacima. U osnovi ove diskusije u vezi sa različitim značenjima *šarab*, *may*, *bade*, *mayhane*, *saqi* i *haraba* pojavile su se dvije tesavvufske škole, prva koja pripada Bistamiju (u. 261/875.) i njegovim sljedbenicima, a druga Džunejd Bagdadiju (u. 392/1002) i njegovim pristaalicama. Pristalice Bistamija su se smatrali pripadnicima "ehl-i sekr", nasuprot Bagdadiju i njegovim pristalicama koji su sebe smatrali pristalicama "ehl-i sahva". Bistami smatra da je *sekr* kad se ašik sam od sebe prođe svojih ljudskih osobina, a da *sahv* postoji kod onih kod kojih ove ljudske osobine prave jednu perdu između njega i Tvorca. Nasrollah Porḡavadi, *nav. djelo*, 430.

¹⁵ Mula 'Abdunnabiyy Fahrūzemān Qazvīnī (u. 1031) u svojoj tezkiri *Mayhāna* opisao je živote 46 pjesnika koji su pisali saqiname u perzijskoj književnosti, uključujući i tekstove sakinama. Dr. Zebihollah Safa, *Tarih-e adabiyati dar Iran*, Teheran 1979, III/1, 334.

¹⁶ Nizamijeva zbirka poema, *Hamsa*, sastoji se od pet poema: Mahzenul-esrār, Husrev o Šīrīn, Layla ve Maḡnūn, Haft paykar i Iskandarnāma, koje sa svojim dotjeranim

nosi naziv *Šerefname* (98 bejtova)¹⁷, jedan kraći odlomak naslovljen je sa *Sakinama*. Smatra se da je Nizamijeva namjera bila da sakinamom unese lirske elemente u epski sadržaj *Iskendername*. Kasnije slijedi cijela škola epigona koji ga slijede u toj pjesničkoj vrsti.

Najznačajniji predstavnici sakiname tesavvufskog sadržaja bili su Sāveḡī i Hāfiz. Selmān Sāveḡī (u. 778/1376) je prvi pjesnik koji je uobličio sakinamu kao zasebnu poetsku vrstu u okviru svog *Divana*, koja nosi naslov *Tevhid* (177 bejtova)¹⁸. Nakon njega, unutar svog *Divana*, i Hafiz (u. 792/1388) kroz 58 stihova mesnevije eksplicite se obraća krčmaru, tražeći muziku, žaleći se na tegobe duše, pjevajući o testiji i rindanima (boemima). Poslije Hafiza sakinama postaje popularna u perzijskoj poeziji, i gotovo da svi pjesnici pojmu vino daju potpuno novo značenje – opijenost Apsolutnom ljepotom, a sadržaj smještaju najčešće u pjesničke forme mesnevija.

Sakinama kao popularna vrsta u iranskoj književnosti intenzivno se razvijala od 6-10/12-17 st., mada se i kasnije smatrala važnim dijelom pjesničkog opusa. Iako se osnovna tema sakiname stoljećima nije mijenjala, pored ostalih osobenosti dugo vremena tema pijanstva bila je isprepletana elementima panegirika¹⁹. Vremenom su neke sakiname izašle iz formi kratkih pjesama i dobile drugačiju strukturu i veći obim. Tako neke sakiname počinju hvalom i zahvalom Bogu i imaju po nekoliko stotina stihova²⁰. Kasnije postaje običaj da sakiname otpočinju munadžatom ili motivom ljubavi prema domovini, savjetima, opisom jutra, noći, ljubavi i sl., i među njima je veliki broj sakinama u formi terkib-i benda ili terdži-i benda²¹. Među terkib-i bendovima izdvajaju se sakiname Nezīrī Nišābūrīja po stilu, prefinjenosti i dubokoumnosti, pa ih ubrajaju u remek djela perzijske književnosti. U vrijeme Safavida dolazi do pojave intenzivnog prikupljanja sakinama i njihovog objedinjavanja u zbirke. Poznati perzijski pjesnici sakinama, koji su, osim već spomenutih, zabilježeni u tezkirama su: Haqānī Širvanī (u. 595/1198), Fahrūddīn Ibrāhīm Hamadanī (u. 680/1281), Mirzā Šaraf Qazvīnī (u. 976/1568), ‘Ummīdī Rāzī (u. 925/1519) i drugi, dok su pjesnici poput ‘Abdurrahmān Ğāmīja (u. 898/1492), ‘Abdullāh

stilom i jezikom pripadaju majstorskim radovima perzijske književnosti i svjetske književne baštine.

¹⁷ U drugom dijelu istoimene poeme, koja je naslovljena kao *Iqbāl-nāma*, jedan kraći odlomak ima slične motive i nosi naslov *Muḡannīnāma* (48 bejtova).

¹⁸ S. Šemīsa, *Sabk-e šinase-ye še‘r*, Tahran 1376, 241.

¹⁹ Postojala je tradicija pisanja hvalospjeva imamima, kao što su sakiname Šarafa Ğihāna, Senā’ija, Muhammad Bāqija Horde-i Kāšija, Nizāmī Dast-i Gaiba, Mīr ‘Askerija, Evḡī Kašmīrī ili panegirici vladarima i drugim velikodostojnicima: npr. panegirik Qāsima Gunābādija šahu Tahmāspu, panegirici Akdesa, Giyāsa i Sāhifija šahu ‘Abbāsu ili sakinama Šakībija, panegirik je Mirzi ‘Abdurrahīmu Hanhānu. Vidi u: Dr. Safa Zebihollah, *Tarih-e edebijati dar Iran*, Teheran 1979.

²⁰ Takve su sakiname Nev’ija Habušānija (350 bejtova), Zuhūrīja (4500 bejtova) i Saṅḡara Kāšija.

²¹ Vahšī Bafkī je pisao sakiname u formi terkib-i benda, Nazīrī Nišābūrī (u. 1612), Hakīm Šifā’ī, Hakīm Rukna Masīh pisali su ih u formi terdži-i benda.

Hätifija (u. 927/1521), Kamāluddīn Vahšī Bafkija (u. 991/1583), ‘Urfī Širāzija (u. 999/1590) u svojim stihovima mističkom simbolikom vina i krčme ponirali u mistička razmišljanja o Bogu²².

SAKINAME U OSMANSKOJ KNJIŽEVNOSTI

Sa klasičnom perzijskom književnošću od Iranaca je preuzeta i tradicija pisanja sakinama u osmanskoj turskoj književnosti. Kao i u perzijskoj književnosti, sakinama i u osmanskoj književnoj tradiciji imaju istu formu i sadržaj, i u XVII st. sastavni je dio divana većine osmanskih pjesnika. Prvi nagovještaji koji se tiču samog sadržaja ove književne vrste naziru se u XIV st. u Harezmijevoj čuvenoj *Mahabbatnāmi*²³, u kojoj se on, po ugledu na Nizamijevu *Iskandarnāmu*, na kraju manjih cjelina obraća krčmaru. Iz istog stoljeća je i terdži-i bend posvećen emiru Suleymanu (7 terdži-i bendova po 7 bejtova) anadolijskog pjesnika Ahmeda Dā‘ija, u kojem se pjesnik obraća krčmaru i sviraču. Ovaj terdži-i bend ima sve karakteristične motive vinske poezije (sijelo, vino, pijanstvo i sijelo, te ushićenje, sjedinjenje, ružičnjak i proljeće; ašik i ma‘šuk, halvet i busa; prolaznost vremena, užitak koji donosi piće i potraga za smirajem; kadeh, surahija, ispijanje pića iz ruke voljene osobe, ehl-i dil), ali ne u metaforičkom značenju²⁴. Sličnog sadržaja je i sakinama (458 bejtova) čagatajskog pjesnika iz XV st. ‘Alija Šīr Nevā‘ija.

Prva sakinama na turskom jeziku, originalna po svom ustrojstvu i sa jasnim sufijskim obilježjem, jeste *Işretnāma* pjesnika Revanija iz Edirne, posvećena sultanu Selimu²⁵. Poznata je i Fuzulijeva *Sākīnāma* (ili *Haft gām*) na perzijskom jeziku od 327 bejtova, kao i njegova mesneviya na osmanskom *Leyla ve Mecnūn* (49 bejtova), u kojoj se on izravno obraća krčmaru²⁶. Oba su ova Fuzulijeva djela sufijske orijentacije, kao i njegovo djelo *Bang u bāde*. Pored navedenih, značajniji osmanski autori sakinama su Taşlıcalī Yahya-bey (u. 1582), Harezmi (XIVst.), Sa‘dī (XVI st.), Hayretī (u. 941/1534-35), Işretī Mustafā (u. 974/1566), Fevrī (u. 978/1570-71) i drugi.

TERMINI U SAKINAMAMA

Da bi recipijent mogao shvatiti i interpretirati promišljanja i poruke koje pjesnici uobličavanju kroz stihove sakiname, neophodno je poznavati terminologiju sufijske poezije. Registar sufijske poezije obuhvata veliki broj riječi, od kojih su neke postale termini i mogu se naći u višetomnim rječnicima tesavvufskih

²² Vidi opširnije u: R. Canum, *Sākīnāmeler ve Işretnāme*, Akçağ, Ankara 1998.

²³ R. Canum, *nav. djelo*, 42.

²⁴ Isto.

²⁵ Asgar-i Dilberipur, Hasan Almaz, Fuzuli'nin "Saki-name" sinde Hafiz'in rolü, *Nüşa II/6*, Ankara 2002, 36.

²⁶ Isto.

termina i izraza. Ovdje je izdvojeno pet ključnih termina, karakterističnih za ovaj žanr divanske poezije, koji se javljaju u određenim značenjima i najrazličitijim semantičkim figurama.²⁷

Bazm ili *mağlis* – skup, sijelo; razgovor uz piće, gdje je neophodno prisustvo voljene osobe, krčmara, svirača, prijatelja i drugih. Opisujući sijela, pjesnici često koriste motiv svijeće (*šam'*). Najbolje vrijeme za *bazm* je proljeće, obično kraj vode i uz muziku, dok skupovi u noći traju do sabaha i nazivaju se *bazm-i šāhī* (kraljevski), odnosno *bazm-i sultān*. Međutim, *bazm* ima i značenje skupa gdje se sreću različite grupe ljudi²⁸. Ponekad se *bazm* poredi sa ovim svijetom ili sa ljepotom i licem voljene osobe. Najčešće kolo-kacije u kojima se riječ *bazm* pojavljuje: *bazm-i 'ašq* (ljubavni sastanak), *bazm-i Ğam*²⁹, *bazm-i horram* (ugodni skup), *bazm-i hās* (poseban skup), *bazm-i išrat* ili *bazm-i may* ili *bazm-i nušānūš* (pijanka), *bazm-gāh ve bazm-i safā* (čisti skup), *bazm-i vuslat* (susret, sastanak voljenih).

Sāqī – krčmar; priprema skup i ulijeva piće u čaše; unosi svjetlost, radost i živost u društvo. Krčmar simbolizira ljepotu voljene osobe, što znači da je ljepota voljene osobe opojnija od pića koje ulijeva krčmar. U mističkom značenju krčmar je muršid, odnosno *šayh-i kāmīl* ili *asādār-i piri-mugān* (starac sa štapom). Slijedeće lekseme i sintagme, koje su u odnosu uključenosti u registru *sakinama* kohiponimi riječi *sāqī*: *malak* (anđeo), *parī* (vila), *bulbul*, *but-i dilnavāz* (koji srce osvoji), *māh* (mjesec), *māh-i nākaste* (mjesec koji se ne smanjuje), *māh-i dilsitān* (draga), *māh-i ġānferūz* (draga), *nahl* (pčela), *nouġivān* (mladić), *tāvūs-vār* (paun), *sāqī-i ġān*, *sarv-sāhī* ili *sarv-qadd* (čempres), *mihribān* (dobrohotni), *kāmran* (sretni), *čāresāz* (koji lijek daje), *kāsebāz* (žongler), *fitne-i dil* (ono što zavodi) i niz drugih ruječi i sintagmi: *asādār-i pīr-i mugān*, *šayh-i kāmīl*, *ġān-i 'irfān*, *ġān-i 'ālam*, *nukte-šinās*, *mağlis-afrūz*, *mağlis-ārā*, *išvakār-i tannāz*, *mug*, *mugbače*, *pīr-i mugān*.³⁰

Mutrib – svirač; osoba koja svira i pjeva da uveseli druge. *Mutrib* je često i recitator, a sa sazom, čengom, šeštom ili nekim drugim instrumentom u ruci daje melodiju pjesmama koje se pjevaju u društvu. Konstrukcija *hānan ve sāzan* upućuje na prisustvo *mutriba* u društvu, koji najčešće pjeva u jednom od ovih melodija (mekama): *rast*, *mahur*, *uššak*, *muhyyjer*, *beyati*, *nihavend*, *dugah*, *segah*. *Mutrib* simbolizira srce zaljubljenog koji plače i tuguje zbog rastanka. Različitim vrstama tropa (alegorija, metafora, sinegdoha i perifraza) oslikava se figura svirača, npr.: onaj koji donosi radosne vijesti (*mubaššīr*), svirač sendža³¹ (*nagme-sanġ-i niyāz*), ruža (*gul*), slavuj (*andalīb*), tuga (*āfat-i ġān*), onaj koji

²⁷ Opširna objašnjenja ovih termina vidjeti u: Ğa'far Saġġadi, *Farhang-e estelahāt va ta'birāt-e erfānī*, Tahrān 1370; Behāuddīn Horemšāhī, *Hāfeznāma I, II*, Tahrān 1373; Ali Akbar Dehoda, *Logatnāma CD-II*. Mo'assasa-ye entešārāt va čap-e Danešġāh-e Tahrān; Iskender Pala, *Ansiklopedik Divan Šiiri Sözlüġü*, Ankara 1995.

²⁸ M. Mo'in, *Farhang-e farsī I*, 523.

²⁹ Mjesto na kojem pije Džem – mitološki iranski vladar; kod bektašija, mjesto opijenosti.

³⁰ Vidi u: Ğa'far Saġġadi, *Farhang-e estelahāt ve ta'birāt-e erfānī*, Tahrān 1370 (H.Š.).

³¹ Vrsta cimbala.

gazele kazuje (*gazel-gūy*), Venera (*zuhra*), Jupiter (*muštari*), Merkur (*utāred*), ono što zavodi (*dil-firīb*), lovac (*sayyād*), što omadžijava (*fusūn-hān*), koji melodiju daje (*nevā-sāz*) i niz drugih kohiponima se može navesti, a koji se odnose na *mutriba* (*ḡigar-dūz*, *ḡism-i latīf*, *terāne-bāz*, *parde-dār*, *ḡān-i ‘ālam*, *parde-sāz*, *navā-furūš*, *šavq-i nagme-pardāz* i dr.). Zbog izuzetne ljepote koja mu se pripisuje, najčešće metafore svirača su Venera (*zuhra*), jutarnji lahor (*sabā*), mjesec (*māh*), polumjesec (*hilāl*) i narcis (*nargis*).

Kao i svirač, i muzički instrumenti imaju svoja alegorijska značenja: def u značenju svemira (*falaq*), mjeseca (*qamar*), cilja (*hadaf*), ogledala (*‘ayīne*), bena (*hāle*), ruže (*gul*), rose (*nīm*), prijestolja mjeseca (*kurs-i qamar*); naj u značenju vodiča (*rāhnumā*), izvora vatre (*favvāre-i ātaš*); čeng³² u značenju polumjeseca (*hilāl*); kopuz³³ u značenju lijepog glasa; kemanče³⁴ u značenju kradljivca (*harāmī*); tambura u značenju polukupole (*nīm-kubbe*), slatke besjede (*šīrīn-mekāl*), a melodija ima značenje duha, snage duše, i svega onoga što je zavodljivo.

May (*bāde*) – sinonimi pod kojima se podrazumijeva vino od grožđa, čija je boja gotovo uvijek crvena. *May* (*bāde*) izaziva pijanstvo (*sakr*), što je po sufijama slično stanju kod čovjeka koji je pobijeden ljubavlju prema Tvorcu i tada je sposoban da poništi svoj ego. Dakle, "duhovno pijanstvo" je ljubav prema Bogu.

Da bi razgraničili značenja, sufije govore o *zāhir-i bāde* – piću koje opija i Šeriatom je zabranjeno i o *manevi-ye bāde* – pod čim se u općem smislu podrazumijeva ljubav prema Apsolutnom, koje otvara put posebnim stanjima srca Stoga su sufijски pjesnici, kao i oni pjesnici koji nisu sufije, koristili alegorijska značenja (kinaje). Kad god se koriste termini *šarab*, *hamr*, *mudam*, *rahiq*, *dohtar-i raz* i dr. u sufijскоj poeziji, oni dolaze samo u alegorijskom značenju. Protokom vremena osnovno metaforičko značenje riječi *bāde*, s jedne strane, ostaje fiksirano – to je ljubav prema Tvorcu, a s druge strane doživljava promjene i mijenja se; to su izvedena značenja i izrazi vezani za kvalitet ljubavi i mertebe sufija³⁵. U 10 st. kada počinje da se formira tesavvufski jezik općih i posebnih termina, *bāde* još uvijek nije bio termin u perzijskoj poeziji, dok su *šerab* i *hamr* korišteni samo u govoru među pripadnicima tesavvufskih krugova, i ponekad u pjesmama na arapskom jeziku. Ono što se podrazumijeva pod pojmom *fena* (iščeznuće), smatra se da je jedno od najvažnijih uticaja duhovnog pića i neki pjesnici ga upotrebljavaju isključivo u ovom značenju.³⁶

Svojstva vina – boja, okus i omamljujuće djelovanje koje potiče maštu pjesnika, bila su predmet pjesničkih nadmetanja. U pjesničkoj se mašti boja vina poistovjećuje sa usnama, obrazima i očima voljene osobe i često se poredi sa krvlju i rubinom. U sufijскоj poeziji, i općenito u divanskoj poeziji, vino

³² Vrsta harfe.

³³ Vrsta žičanog instrumenta sa 5 žica, oblikom slična maloj lauti.

³⁴ Vrsta manjeg gudačkog instrumenta izrađenog od kore indijskog oraha i sa strunama od konjske dlake (prije 5-6 žica, a danas obično ima 3-4 žice).

³⁵ P.Nasrollah, *nav. djelo*, 430.

³⁶ Isto.

je simbol onoga što opija i zanosi um. Čitav niz semantičkih figura od metafore, personifikacije, metonimije, sinegdohe, pa do perifraze vezuju se uz *may* ili su u kolokaciji sa *may*, odnosno *bāde*, npr.: dragulj (gavhar), rubin (la'l, la'l-i muzāb), svjetlost (nūr), sjaj (ġalā), vatra (āteš, ateš-i bīduhān), ahat ('aqīq), koji život daje (ġānferūz, āb-i ġān parvar, ġān-i navāz, ġānfazā, ġān-bahš, ġān-i 'ālam, ġavhar-i ġān), čisto piće (tāhūr), draga (dilber), voljena (ma'sūq) i niz drugih: maye-i ġunūn sāf, zarr, yāqūt, kuhl, gulfām, nār, tāb, lāle, tabnāk, āftāb, mihr, mihr-i tāb, kimiyā-yi sa'ādat, kimiyā-yi surūr, kimyāgar, argavān, mulavvan-gulāb, šam', rūšan, tūtiyā, huršīd, furūg, āb-i hayāt, āb-i hayvān, fayz-i ġāvid, hayāt-i ġavidānī, gul, āb-i rangīn, kavсар, fayz, āb-i lā'le-gūn, gulgūn, gulāb, hoš-govār, miftāh, havz-i kavсар, miftāhu-l-asrār, kašf-i rāz, dalīl, afsūn, šab-čerāg, sarčašme, por-ġūš, hūn, šarāb-i 'ašq, 'ilāg, kān, davā, pad-zahr, marham, dilnavāz, dārū, šifā, daf-i gam, rūh, rūh-i sānī, farāh-fazā, dohtar-i raz, ātaš-i gam-gudaz, dirahšān i druge.

U sakinamama susrećemo više stilskih sinonima riječi *bāde*: *bāde-i gulgūn*, *bāde-i gulrang*, *bāde-i gulfām*, *bāde-i nāb*, *bāde-i sadsāle*, *bāde-i mast*, *bāde-i mastāne*, *bāde-i nūšīn* i nešto rjeđe sa stilskim sinonima: *āb-i angūr*, *arak*, *gul-arak*, *asīr*, *ātaš-i sayyāl*. Osim toga, u kohiponimijskoj lepezi, čiji je nadređeni termin *bāde* (piće) nalazimo slijedeće vrste pića: bikr, bagmāz, bikr-i pušide-rūy, bintu-l 'inab, būze, bikr-i mašāta-yi hazan (netaknuto piće), dohtar-i gulizār, dam, dīde-i horos, durd (marhem, māyedār, iksīr, hamīr), avīze (čisto piće), hūn-i kabutar, ism, mul, kumayta, kandīd (rum), may (mey-i hamra, may-i rivāk, may-i asfar), lay (talog), mudām, musallas, nabīz (rakija od hurmi), rah, rahīq (zapečaćeno vino), sabūh (jutarnje piće koje tjera mahmurluk), sahbā, rūh (eliksir od različitih vrsta trava i cvjetova), salsāl (slatka voda), sakr (pijanstvo i piće), šarab (šarāb-i nab, šarāb-i rumānī), šarāb-i tahūr (u mističkom značenju pojam za čisto piće, odnosn piće koje pročišćava) šarāb-i muravvak (procijeđeno čisto piće), šarāb-i bīgāš, šarāb-i gul, šarāb-i Nuḥīm (hiljadugodišnje piće), miskit šarābī, sarf, šire (u značenju mala čaša), gul-i nešāt, hūn-i raz, sullāf, mašmule, uhtu-l-masarrat, ummu-d-dahr, ummu-l-habā'is, zabīb (rakija od suhog grožđa).

Qadah ili *ġām* – čaša, posuda u kojoj se služi piće. I simbolika čaše je determinisana mističkom interpretacijom u klasičnoj književnosti, pa *ġām* personificira usne ili usta voljene, budući da njena boja asocira na boju usana drage, a nerijetko i poljubac (busa), u značenju onoga što vodi u pijanstvo i time donosi zaborav tuge *aška*. Osim toga, čaša je metafora za usta drage – puna bolnih riječi, stoga je i piće gorko. Česte su i metafore čaše u značenju pupoljka, ruže i lale, što je asocijacija na njihovu boju, privlačnost i opojnost. Među metaforičkim riječima susrećemo sunce, čija svojstva blještavila i stalnog kruženja podsjećaju na čašu, kao i oko, jer zaljubljeni plačući krvave suze liju u čašu. Oko uvijek ukrašava viziju voljene osobe u mašti, poput ukrasa na čašama. U sakinamama susrećemo cijeli niz metafora i kolokacija u kojima se javlja *qadah*, odnosno *ġām*: dastgīr, šam', nūr-afšān, čerāg, amakdār, māh (mah, mah-i badr, māh-i partou-afšān), badr (badr-i tābān, badr-i tamām), tarāzū, ganġīnadār, ġehān-numā, 'ālam-numā, giti-numā, gul, gulgūn, la'l,

lāle, lālegūn, sadaf-la'l, gavhar, āftāb, rahšān, bollūr, rošan, ātašin, paykar, safā-yi sāgar, kavkabe-i rāhnumūn, mihr, horšīd, andžuman-i sahar, tasbīh, zavrā, halqa, dolap, pāsbān, muhr-i Sulaymān, gašti-yi nūh, qandīl, hātem, kaf-i tarāzū, āyīne-zarr, gardāb, rahzan, tūtī, gumuš qal'a (srebrena utvrda), mir'āt, aždar, šayh, āyīne-i iskandar, darvīš-i 'ašq, kāfir (nezahvalna). Kohiponimijska lepeza sa nadrednicom *gām* prilično je obimna, ali radi ilustracije navest ćemo samo izvjestan broj kohiponima: *gām*-i gulgun, *gām*-i gulrang, *gām*-i gulfām, *gām*-i išrat, *gām*-i la'l, 'ayn, *gām*-i našāt, *gām*-i rūšan, *gām*-i sabūhī, *gām*-i sahbā, *gām*-i zarrīn, *gām*-i ātašrank, *gām*-i kam, *gām*-i sāffāt, *gām*-i bollūr, *gām*-i Gam, *gām*-i safā, *gām*-i labrīz, *gām*-i may, *gām*-i minā, *gām*-i musaffā, *gām*-i mağāzī, *gām*-i havā, *gām*-i vafā, *gām*-i zar, *gām*-i tavhīd, *gām*-i nazm; kao i riječi koje upućuju na različite vrste posuda u kojim se služi vino: tarāzū-yi āb, ravnāk, paymāne, sāgar, piyāle, kāse, ābgīne, ayāg, dave tībān, dastkan, tastī, sabū, surāhī, kūze, hum, hum-i husravanī, kadū, bat, hum-i bāde ili nešto rjeđe: ganğ-i nihān, ganğ-i Kārūn, ganğ-i baranğ, pute-i zarr, tīre-dil, humhāne-i zouq, fiṅgān, ibriq, mīnā, tūti-ye sabz, suhayl, aqīq, mubattan, ka'b, kāse, kāse-i fagfūr, sifāl, tās, tulum.

Pored gore navedenih, u sakinamama redovno se javljaju i druge karakteristične lekseme, čija su značenja kontekstualno uslovljena tesavvufskim odnosom prema svijetu:³⁷

Svijeća (*šam'*) i metaforička značenja: dokaz (*dalīl*), istrajnost (*istiqāmat*) ili poređenje sa mladom (*'arūs*); srce (*dil*) i njegove metafore (*āyīne*, *mir'āt*, *gavhar*, *ganğme*, *marham*, *qadah*, *šīše*, *suvayda*, *gavvāz*, *gām*, *sāqī*, *mul*, *gulsitān*, *bīhūš*, *haft-kulzam*, *sāz*, *kufī*, *nātuvān*); starješina Zoroastrijanaca (*pīr-i mugān*), samo u mističkom smislu, i njegove metafore (*rahbar*, *čerāg ari*, *ahl-i iršād*, *darbān*, *pīr-i mubārak*, *pir-i nūrānī*, *malğa'*, *farhunde-pīr*, *dānā-yi hikmat parast*, *mimār-i gašti-yi Nūh*, *pīr-i farhunde-dam*.); te različite metafore kojima se iskazuje nezadovoljstvo i odnos prema svijetu i vremenu: *manzil-i dūn*, *dunyā-yi dūn*, *giti-yi dūn*, *gerdūn-i dūn*, *dayr-i dūn*, *kīnedār*, *tīre*, *vīrāne*, *kulhān*, *gulšan*, *dāye*, *lāše*, *gaddār*, *hum*, *hum-i lağivard*, *bāzīče*, *harābāt*, *mār*, *mār-i pičide* i slično.

*

U ovoj pjesničkoj vrsti okušao se i bošnjački pjesnik Zekerijja Sukkeri³⁸, koji je u svoj *Divan* uvrstio i jednu sakinamu na perzijskom jeziku. Sukkerijina *Sakinama* je u formi mesnevice u mutekarib metru, što je, kako smo naprijed rekli, najčešća forma i najčešći metar sakinama. Protkana je svim karakterističnim leksemama sufijskih sakinama – vino, krčmar, čaša, sijelo. U njoj se ne javlja termin svirača, što se može pripisati pjesnikovom vlastitom izboru

³⁷ Vidi u: S. Šemisa, *nav. djelo*

³⁸ Zekerijja Sukkeri, pjesnik XVII st., koji je veći dio svog života proveo u Sarajevu, dok je u zrelijoj dobi živio u Istanbulu, u sviti Ahmed-paše Čuprilića. Autor je *Divana* u kojem se nalazi i ova *Sakinama* na perzijskom jeziku, kroz koju se on deklarira kao mevlevijski derviš.

termina u sakinami. Intertekstualno, Sukkerijino obraćanje krčmaru ukazuje da je njegov uzor čuvena Hafizova *Sakinama*, odnosno još poznatije Hafizovo variranje bejtova «biya saqi...»(hajde krčmaru...) i «ba man deh...» (daj mi da...), međutim, i pored toga, Sukkerijina *Sakinama* predstavlja osebujne pjesničke slike izuzetno podsticajne za vizueliziranje u odnosu na svoj uzor. Iako je Sukkerijin jezik relativno jednostavan, njegov pjesnički izraz je vrlo sugestiv i snažno reflektira slike koje se tiču unutarnjeg bića samog pjesnika i previranja vlastite duše u potrazi za Istinom, kao i njegove potrebe (da ispija jući vino koje čisti hrđu s duše i otvara riznicu mudrosti) da se uzdigne iznad materijalnog i da se ljubavlju približi Apsolutnoj ljepoti i Istini.

Ovdje dajemo prijevod *Sakiname* sa perzijskog jezika prema tekstu u štampanom primjerku *Divana*, kojeg je uredio i izdao Erdoğan Erol u Ankari³⁹.

*

SAKINAMA

Dodi krčmaru, gdje je taj pehar Vahdeta,
Iz kojeg se sa klockotom (vina) uzdiže povik Tevhida.

Napuni čašu sa Poslanikova vrela,
Okreni tespih, onako kako tesbih Univerzum čini.

Hajde krčmaru, dodaj tu čašu Zemzema,
Jer kapljica ne umanjuje more Rahmeta.

Daj mi je, jer sam jadan i bez nade bez čistog pića,
Duša mi vapi za kapljicom Rahmeta.

5 Krčmaru, daj mi to piće koje me u potpunosti opije,
I od njega u zanos, što mu kraja nema, zapadnem.

Daj mi ga, da ovaj put dug i dalek prevalim,
Da ne osjetim ni strmine ni uzvisine (dizanje i padanje).

Hajde krčmaru, daj taj napitak pun svježine,
Poslije koga teška žeđa ne dolazi.

Daj mi da magijom i čarolijom,
Nađem način kako da se riječima izrazim.

De krčmaru, daj tu vatru što svježinu ima,
Jer je se s njenom suhoćom voda pomiješana.

³⁹ Jedini poznati primjerak ovog *Divana* je nepotpuni rukopis u Muzeju Mevlana u Konji, prema kojem je i dr. Erol izdao *Divan* uz studiju o životu i književnom dometu Zekkerijaa Sukkerije: Dr. Erdoğan Erol, *Sükkeri – Hayati, Edebi Kişliği ve Divanı*, Ankara 1994. Jedan prijevod ove *Sakiname* sa turskog na bosanski jezik objavljen je u tekstu: Amina Šiljak-Jesenković, "Sukkeri – Bošnjak u perzijskoj književnosti", *Kabes*, III/18, Mostar 1997, 51-53.

- 10 Daj da (u ovoj vatri pića) trnje i bodlje tuge
Spalim u ovoj vatri suze.
Hajde krčmaru, dokle se ovo čekanje oteže,
Usta su od pijanstva otečena (plikovima osuta).
Izaspi na ovog poniznog gariba,
Nebesa (i) zemlju, milost iz čaše sretne sudbine.
De krčmaru, za razdraganost srca i uma,
Napuni do vrha pićem čašu šarenu.
Daj mi da se priberem,
(I) Ojadim vojske tuge njime (još) više nego prije.
- 15 Hajde krčmaru, daj da tom vodom boje korala
Skinem hrđu sa ogleдалa srca.
Daj mi da sjajnim učinim (uglačam) srce,
I sve njegovo skriveno i neskriveno pokažem.
De krčmaru, daj tu rosu za cvijeće srca,
Jer iz jedne kapi njene ruža izraste iznova.
Poprskaj je po svehlom lišću jezika mi,
Kako bih kroz govor ružičnjaka okupio društvo.
Krčmaru, daj mi tu klicu mudrosti
Od koje i prokislila hrana ruh postaje.
- 20 Daj mi da ga bez straha i strepnje ispijem,
I njegovom snagom breme emaneta ponesem.
Hajde krčmaru, daj čašu vina čistoga,
Za kojim žeda srce i Ridvana i hurija.
Daj mi da se od samo jednog gutljaja opijem,
Pa da ponovo vijesti od praiskona kazujem.
Dođi krčmaru, prosvijetli ovaj skup ljubavlju,
Da se na njemu sve tajne pohranjene o ljubavi ukažu.
Daj da o stanju srca oboljelog
Sve ispričam glasom gromkim.
- 25 Krčmaru, daj taj dragulj sreće,
Ne bi li se pojavilo mjesecoliko lice drage.
Daj mi da vrhunskom rječitošću
Spjevam svoju ljubavnu priču.
Hajde krčmaru, daj mi takav sjaj tijela i duše,
Po kojem se i Sabuh prozvao.
Daj mi da svu pljesnivost bola pijanstva
Skinem, da joj ni trag ne ostane.
Hajde krčmaru, donesi to čudo neviđeno, rubin rastopljeni,
Od kojeg je vrelo života velom skriveno.

- 30 Daj da ugodnim životom živim,
Da starost novom mladošću zamijenim.
De krčmaru, daj mi u srcu žara,
Čija će svaka trunka tugu odagnati.
Daj mi spokoj u grudima gdje sve vrije,
Da se izbacim u stega koje mi savjest (prisebnost) nalaže.
Hajde krčmaru daj tu čašu što za mene je svjetlost,
Do vrha napunjena žudnjom i radošću.
Daj mi da rasvijetlim tajne univerzuma,
Očiglednim jednim dokazom pokažem.
- 35 Hajde krčmaru, tu strast što leži u vodi života daj,
Od koje se svežina širi na sve strane svijeta.
Daj mi da odbljesnem tajnu skrivenu,
O tome šta je istina a šta alegorija.
Donesi krčmaru onu alhemiju želje,
Kojom će svako srce od bakra zlatnim postati.
Daj mi to vino čije je svojstvo baš to
Da tijelo i dušu od tuge zaštititi.
Hajde donesi krčmaru tu čašu ružine boje,
Od čijeg miomirisa i neuzavrelo uzavrije.
- 40 Daj mi da svoju priču ispričovijedam,
Poput hiljadā bulbula zacrvkućem.
Dođi krčmaru, daj mi tu čašu u kojoj se svijet ogleda,
Što nam osta iza Džema uspomena.
Daj mi da ti iz nje o slici zemlje i vremena
i tajnama njihovim ponovo kazujem.
Hajde krčmaru, daj to vino što srce razgaljuje,
Što kad se naiskap popije tugu razgoni.
Daj mi to vino, na čijem se tračku svjetlosti
razaznaje nit u unutrašnjosti testije.
- 45 Krčmaru dodaj, to vino slatko,
Čije je svojstvo da ne opija.
Daj mi da Džemov lumperaj ponovo oživim,
Da nutrinu i vanjštinu od tuge oslobodim.
Krčmaru, daj za srce ranjeno taj mehlem,
Na svom dlanu biljurnom.
Da od žara vina, naklonjen krajnjem skladu,
Nekoliko edenskih bisera ispjevam.
Hajde, daj krčmaru, tu dušu krčaga što se pretače,
Za čijim napajanjem i Kevser žeda.

- 50 Daj mi da obasjam dušu i um,
A potom da tajnu nutrine svoje na očigled izložim.
Krčmaru, izaspi krvi golubije,
S njom uznemiri spokoj nebeski.
Hajde, prvo mi daj da bulbulom postanem,
Što pupoljak ružin otvara.
Daj krčmaru to vino, čiji se svaki mjehurić
Rugati može paviljonu sa devet kubbeta.
Daj mi da se od ovog svijeta izbavim,
Pod kapom nebeskom skupocjeni pehar ispijem.
- 55 Hajde krčmaru, nacijedi čašu veselja,
Što joj je ime rubin tečni.
Na me izaspi sve te dragulje,
Kako bih mogao s jaranima na sijelu šaputati.
De krčmaru, donesi vino koje sijelo smiruje,
Što početak je strpljivosti i sreći svakoj.
Daj mi da um prosvijetlim,
Na svaku raspravu replikom uzvratim.
Dođi krčmaru, s tim pićem čija je priroda vatra i voda,
Što jedinstvo čine sa zemljom i zrakom.
- 60 Daj mi da u tom društvu budem,
Gdje je jedan od drugog spletke sačuvan.
Hajde, krčmaru učini, da ta rosa u vrtu tjelesnoga
ružu otvori, da se ona pokaže.
Daj mi da zemlju duše svoje
Zasadim cvijećem svakovrsnim poput Irema.
Hajde krčmaru da me dostojanstvom u ćudi obdariš,
Kojim ću očistiti svoju prirodu.
Daj da sperem s lica prah žalosti i jada,
Sapunom ovu krv očistim.
- 65 Hajde krčmaru, nek to vino brige odbije,
Od kojeg će se tradicija slomiti.
Daj mi da uz njegovu silu i pomoć,
Stisnem vrat divu tuge.
De krčmaru, napuni pehar do vrha,
Da mogu kraju privesti svitak ove priče.
Da sav obamro polako ispijam iz krčaga,
Ludost i mudrost perom prekrižim.

SAKINAMA KAO POETSKA FORMA DIVANSKE KNJIŽEVNOSTI:
SAKINAMA ZEKERIJAA SUKKERIJE

Sažetak

U ovom radu dat je kratki pregled historijskog razvoja poetske vrste "sakiname", i to prije svega sakiname sufijske provenijencije. Sakinama svoje porijeklo vuče iz perzijske književne tradicije gdje je dostigla svoju punu formu i sadržaj i kao takva je preuzeta i u osmansku književnu tradiciju, kojoj pripadaju i bošnjački autori na orijentalnim jezicima.

Među sačuvanim rukopisima divana bošnjačkih autora izdvaja se *Divan Zekerijaa Sukkerije* sa sakinamom na perzijskom jeziku, čiji prijevod u radu je dat kao egzemplar ove popularne vrste u književnoj tradiciji. Sukkerijina *Sakinama* sadrži sve elemente mističnog sadržaja (sijelo, krčmar, čaša, vino, pijanstvo), koji važe kao terminološke odrednice ove književne vrste što pjesmi daje određeni stereotip, ali ona i pored toga svojim relativno jednostavnim jezikom i snažnim i sugestivnim slikama podstiče izuzetnu vizuelizaciju kod čitaoca.

SAKINAMAH AS A POETIC FORM OF DIVAN LITERATURE:
SAKINAMAH OF ZEKERIYA SUKKERI

Summary

This paper gives a brief survey of the historical development of the "sakinamah" poetic genre, primarily of the sufi origin sakinamah. Sakinamah originates from the Persian literary tradition, where it reached its full form and content, and as such was taken over into the Ottoman literary tradition, to which the Bosniak authors in Oriental languages belong, too.

Among the preserved divan manuscripts of Bosniak authors, *Divan* by Zekerija Sukkeri stands out with a sakinamah in Persian, whose translation has been presented in this paper as an example of this popular genre in literary tradition. Sukkeri's *Sakinama* has all the elements of the mystic content (the sit-together, inn-keeper, glass, wine, drunkenness) as characteristic terms of this literary genre, which gives the poem a certain stereotype, but, despite this, with its comparatively simple language, powerful and suggestible images, it incites an extraordinary visualisation in the reader.